



Leuca
Milliaria Gallica Communia
Amstelodami sumptibus Henrici Hondii

Navarra regnum.

obiit, postquam regis insignibus decoratus esset, nondum ducta uxore. Soror Catharina regnum suscepit, quæ Joanni Labretano nupta imperium ad Gallos transtulit. Narbonensis quidem injuriam sibi factam exposculabat, Francisco & Catharina Gastonis fratris liberis in regni successione prælati cum Gastone ante matrem Eleonoram defuncto, ipse propinquior matri esset, quam nepotes. Sed Ferdinandus contra Narbonensem sensit. Multa vero postea sinistra de NAVARRÆ Rege suspicari cepit, quasi in Galliæ regem pronior, aliquid mali secreto ipsi machinaretur. Itaque præter Sacramentum ab arcium præfectis in verba regis Catholici universa ditione factum, Senguesiam & Vianam urbes, quasi fidei pignora acceperat, quas tamen anno 1100 reddidit, Magdalena filia Regum Navarræ unica in aula Reginæ veluti obside accepta. Verum minoris precii illud pignus factum est, prole mascula iis Regibus nata in spem paterni regni, cui Henrico nomen fuit, Magdalena dein in Hispania extincta.

Lerini comitem factiosum hominem Rex Navarræ omnibus opibus & urbibus, quas in Navarratenebat, exuerat, illius filium Ludovicum Beaumontium fortunis paternis maximopere restituere cupiebat. Quædam hostilia tentata, sed clam & quasi privatim. Bello deinceps in Italia ardente inter Pontificem Cæsaremque & Gallum atque Confoederatos, cum Navarræ Rex, Gallorum Regi haud dubie faveret, Pontifex hac arrepta occasione, quod Ecclesiæ hostibus faveret, & Piscani Conventus partes Pontificis utique hostes complecteretur, Regem & Reginam Navarræ execratione devinctos, ditione omni spoliandos, omnibus Principibus per-

suadet. Suspecta (inquit Mariana) Ferdinandi Regis fraus erat & paulatim in plures manare cepit rumor, eo annitente severum decretum prodidisse. Misit itaque Ferdinandus Legatum, qui officii admoneret & ne cum Gallo rationes miscerent, aut Ecclesiæ hostibus opem ferrent, denique filium obsidem postulerent. Iniqua postulatio Regibus Navarræ visa, itaque nihil impetratum. Ex eo belli causæ quasitæ, cujus hic exitus fuit, ut Reges tota Navarra à Ferdinando pellerentur, ipseque Navarram tanquam sequester, sed Regis titulo obtinuit. Facto species prætenta, Ioannem Regem pactis conditionibus non stetit: armis Gallicis & regis aliquoties repetitum, sed frustra. Ferdinandus denique Castellæ regno Navarram univit anno 1100 xv. Ex eo constat, ait Mariana, Ferdinando destinatum prorsus animo fuisse, eam ditionem nunquam abdicare, quasi sui juris non secus ac alios Principatus, neque ulla religione moveri, ut ab ea sententia discederet. Sic variis sermonibus præ se tulit. Viribus potiori argumenta nunquam desunt, ad retinendum quæ armis occupavit. Si verum fateri licet, inquit, nonnullis Ferdinandi causa præfidiis fulciebatur, neque contemnendis nec prorsus inanibus. Primum Pontificis sententia Reges veteri fuisse ditione spoliatos; deinde Reges Castellæ translatus jus Claræ uxoris Henrici iv Castellæ Regis, ipsius voluntate & donatione, quo tempore à favo patre ad non dubium exilium data est in Gastonis Fuxensis fororii potestatem, ejus nece oppido cupientis, quæ jure potior erat, quippe major natus, Vasconum imperium ad se trahere. Tertio Germanæ uxoris suæ jure, quod post fratrem defunctum ipsi competebat. Hæc ille.



NAVARRA REGNUM.

Nominis
ratio.

NAVARRÆ nomen novum est, recensque natum. Sic enim dicitur, ut quorundam est conjectura, quod Navas vocent Hispani agros arboribus purgatos, in quorum circuitu sylvæ sunt & dameta. Unde NAVARRA regio, quæ complures habet Navas.

Loca hæc olim infedere Vascones, Berones ad Berum fluvium: Sueviani, Bergisiani, Caristi. Veteribus hic notæ fuerunt urbes, Pompelon, Straboni *μυμολων* quam à Pompejo quidam nomen habere putant. Olim etiam Athanagiam fuisse nuncupatam, cujus Livius meminit, memoria prodit Joannes Gerundensis Episcopus lib. v. Paralip. Hispan. Athanagia tamen Floriano *Manroja* est, aliis *Tarrega*, nonnullis *Sanahuja*. Item *Cascantum* cujus in nummis Tiberii mentio. Et *Lutobriga* Cantabrorum vetus oppidum ad Iberum, & in ejusdem ripa *Calagurris* patria Fabii Quintiliani. Hieronymus ex Chronico Eusebii: *Quintilius* natus ex Hispania *Calagurrianus*, primus Romæ publicam scholam tenuit, & salarium à fisco accepit & claruit. Aufonius quoque ubi memorat Rhetores Burdigalenses.

Primus Burdigala columnen dicere, Minervi,
Alter Rhetorica Quintiliane togæ.
Adferat usque licet Fabium Calagurris alumnus,
Non sit Burdigala dum Cathedra inferior.

Irrigat & transit NAVARRAM Iberus, vulgo Ebro, ortus in Cantabris, qui secundum radices Pirenæi montis rivulorum aquis crescens, totam, quam lata est, Hispaniam dividit, nisi quod Austum versus, qua in medi-

terraneum mare se exonerat, paulo longius à montibus recedit.

NAVARRA olim satis ampla fuit; nam & Biscajam & Logronum & Calahorram complectebatur. Nunc ab una parte Pyrenæo; ab altera Ibero clauditur, nisi quod Tudela cum aliquot oppidulis trans Iberum jaceat.

Dividitur in sex partes, quarum capita sunt: *Pompole- Diviso- na, Stella, Tudela, Olite, Sanguezza, S. Guan di Pie di Porto*. Præter quæ minime reticenda sunt: *Alfaro, Tassaglia & Viana*. Pompolona sita est haud longe à Pyrenæis montibus ad flumen Argam, in fertilissimis campis. Magna est & opulenta urbs, firmo muro cincta, & castellis duobus, uno intra; altero extra muros egregie munita. In toto regno inquit *Boterus*, non credo supra viginti millia focorum esse. Oppidum S. Ioannis Pedis Portus cognominatum, in altissimis montis jugis positum, cujus montis ascensus est xxi mill. pass. undique fontibus uberrimis & multarum rerum feracissimus. Plurimum hic effoditur ferri. In jugo præterea montis planities est & campus amœnus, omnique tempore viridis. NAVARRÆ appendix est Rioxia provincia, *Soli boni-* ad latus Idubedæ montis sita, cælo salubri & solo, vini, *tas.* frumenti & mellis feraci. Pecori quoque est & agriculturæ valde commoda; & quamvis Pyrenæis opposita atque adeo montibus undique conclusa, finitimas tamen versus Hispaniæ interiora Provincias bonitate superat. Ofcia annis haud longe à S. Dominico de la Calzada ortus, in Iberum descendit prope Haro. Ibidem est *Magera, Navarette, S. Dominico, Guardia, Bastida*. Solum regni hujus magna sui parte fertile, ærque salubris.

Navarræ regnum quomodo ad Hispanum pervenerit, ex Mariana.

Ioannis Arragonum regis obitu, anno 1104 lxxxix, ut necesse erat & testamento illius cautum, diviso imperio, Ferdinando Arragoni accesserunt. Eleonora Princeps materno jure Vasconum regnum obtinuit, annum jam septimum viduata viro, quod ipsi brevissimum fuit & vix menstruum. Quatuor filios genuit, Gastonem natu maximum, Joannem, Petrum, Iacobum, filias quinque Mariam, Ioannam, Margaretam, Catharinam, Eleonoram. Gasto obiit, Francisco Phœbo & Catharina relictis. Ioanni Narbonis auro paterno redemptæ urbis principatus fuit. Liberi Gasto & Germana. Gasto ad Ravennam

cæsus; Germana Ferdinando Catholico post Elisabethem defunctam nupsit. Petrus à Sexto Pont. Roman. Cardinalis factus. Iacobus cælebs vixit. Maria Guilielmo Montis-ferrati Marchioni: Ioanna Armeniaco Comiti Ioanni nupsit; Margarita Francisco Britanniarum Duci Annam peperit, quæ Ducatum illum in regiam Gallorum familiam intulit. Catharina Gastoni Fuxensi Candala Comiti juncta, duos filios genuit, unam filiam, quæ Ladislao Hungariæ Regi nupsit.

Eleonora itaque defunctæ successit Franciscus Phœbus xi annos natus, sub tutela matris Magdalene, & Petri Cardinalis patris sui, anno demum 1104 lxxxix obiit.

nnnnn

obiit,